

ти над матеріалами Польського біографічного словника та реєстром імен УБС, розглянула проблему подвійного етнопольського взаємозв'язку культурних явищ, їхньої двокультурної належності й полікультуралізму.

Специфіка біографічного показу діячів музичного, образотворчого, театрального мистецтва - головна тема доповіді О.В.Бугаєвої «Біографічний метод відтворення особистості митця». Мета біографа - не тільки висвітлити центральну, головну ідею життя і творчості особи, а й показати особу як цілісну творчу індивідуальність, в якій сконцентровано і художньо відтворено певну епоху, складовою частиною котрої є особа.

С.М.Ляшко звертається «До питання просопографії» на прикладі біографії Ю.В.Кондратюка-О.Г.Шаргея, ілюструючи доповідь фактами з життя діячів, історична правда про яких може бути відновлена шляхом розуміння біографій через просопографію, через розкриття позитивного й негативного в житті діяча.

Г.В.Стрельський прискіпливо проаналізував «Мемуари як джерело біографічних досліджень про учасників визвольних змагань в Україні (1917-1920 рр.)» з огляду на переваги цих важливих джерел. В основі розвідки - тематичний комплекс української мемуаристики - спогади активних учасників національно-визвольних змагань 1917-1920 рр. в Україні.

Доповідь В.М.Гайдабури «Преса України періоду німецько-фашистської окупації як джерело біографічних досліджень з історії діяльності театру (1941-1944)» стосувалася газетних публікацій цих років, дослідження яких дало змогу авторів збагатити цінними фактами біографії митців театру періоду Великої Вітчизняної війни.

Настав час опрацювання матеріалів ЦДІАУ періоду козаччини XVII-XVIII ст. як джерелознавчої бази для дослідників біографістики, наголосив О.А.Репан у доповіді «Козацька старшина влітку 1736 р. (за матеріалами Центрального державного історичного архіву України)». Це дасть змогу виявити менш знаних представників старшинських родів середини XVIII ст., список яких стане складовою частиною БД «Національна біографістика України». Фонди ЦДІАУ містять уні-

кальні біографічні відомості й історичні факти минулого нашої держави.

У доповіді Н.Г. Солонської «Українська книгознавча преса як джерело для створення Українського біографічного словника. «Бібліологічні вісті» (1923-30 рр.)» йшлося про використання української книгознавчої преси, зокрема цього часопису, при дослідженні джерельної бази УБС.

Особливий інтерес присутніх та жваву дискусію викликали проблеми використання джерельної бази біографічних досліджень, питання обсягу, хронологічних меж, принципів і форми побудови словника, критеріїв відбору персоналій. Зазначалося, що проблема критеріїв відбору персоналій до УБС потребує широкого обговорення наукової громадськості, проведення спеціальної наради за участю кваліфікованих спеціалістів. Встановлення критеріїв відбору персоналій вимагає, насамперед, виділити питання, пов'язані з визначенням хронологічних меж та відбором імен сучасників до УБС. Рішенням конференції заплановано проведення круглого столу з теми «Критерії відбору осіб до УБС».

Порушення питань створення УБС ще раз підтвердило, що підготувати його можна лише великим авторським колективом, консолідувавши напрацювання представників різних установ - науково-дослідних інститутів, навчальних закладів, бібліотек, краєзнавчих товариств та інших громадських організацій.

Учасники конференції дійшли висновку про необхідність фундації Українського біографічного товариства як інституції, діяльність котрої спрямована на відтворення історії й культури України в біографіях її видатних діячів, підвищення ефективності та координації біографічних досліджень, об'єднання зусиль українських учених і аматорів для підготовки УБС та пов'язаних з ним тематичних, хронологічних і регіональних біографічних, біобібліографічних словників та довідників.

Олена Бугаєва,
м.н.с. Інституту біографічних досліджень НБУВ,
Тетяна Куриленко,
к.е.н., с.п.с. цього ж Інституту

© Бугаєва Олена Валентинівна, Київ, 1999
© Куриленко Тетяна Володимирівна, Київ, 1999

Бібліотека. Інформація. Суспільство

Під такою назвою 20 - 22 жовтня 1998 р. в Києві у Національній парламентській бібліотеці України відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція, організована Українською бібліотечною асоціацією та НПБУ. Міжнародний фонд «Відродження» фінансово підтримав проект на проведення конференції (керівник В.Бабич), завдяки чому стала можливою участь у заході спеціалістів з різних міст України та інших держав. Форум, що пройшов на високому теоретичному й фаховому рівні, фактично зі всеукраїнського перетворився в міжнародний.

У роботі конференції взяли участь працівники бібліотек та органів НТІ з усіх регіонів країни та деяких зарубіжних держав, представники владних структур, міністерств і відомств, наукових установ та навчальних закладів. Усього понад 250 осіб, серед них - 11 докторів і професорів, 19 кандидатів наук.

Мета заходу: узагальнити бібліотечний досвід останніх років, проаналізувати наболілі проблеми, накреслити шляхи їх подолання, виявити перспективні напрями розвитку бібліотек.

Було проведено пленарні засідання (15 доповідей і повідомлень)*, працювало 11 секцій, круглі столи, семінари, відбулися презентації.

Президент УБА, помічник аташе з питань культури Посольства США в Україні к. пед. н. Валентина Пашкова висвітлила роль бібліотек у суспільстві.

Начальник відділу бібліотечно-інформаційних систем (БІС) Міністерства культури і мистецтв України Тетяна Прокошева проаналізувала «Сучасні тенденції бібліотечної політики».

Голова Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів України О.Федорук розповів про державну політику країни щодо повернення культурних цінностей, зокрема книжок.

* Більшість матеріалів буде опубліковано в спеціальному збірнику.

«Новий образ бібліотеки: світовий досвід і соціальні умови України» - тема доповіді д. соціол. н., заввідділом інформаційно-бібліотечного забезпечення Секретаріату Верховної Ради України Е.Афоніна.

Заступник начальника Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України, к.і.н., завкафедрою архівознавства КДУКіМ В.Лозицький розкрив роль Національного архівного фонду як складової частини інформаційних ресурсів суспільства.

Про значення НПБУ в контексті державотворення в Україні йшлося в доповіді її генерального директора А.Корнієнка. Переглянуто цілі, завдання, зміст роботи бібліотеки. Пріоритетною в її діяльності стала предметна й активна орієнтація на користувача, його потреби. Бібліотека еволюціонує від книгосховища до центру інформації. Основою бібліотечної діяльності стає інформація, а бібліотекар - організатором засобів інформації та доступу до неї.

Тема доповіді заступника генерального директора НПБУ, к.пед.н. Людмили Петрової - «Формування стратегії розвитку бібліотеки в умовах ринку».

На секції «Бібліотека в соціокомунікативній структурі суспільства» було заслухано 10 доповідей і повідомлень.

Д.і.н., проф. КДУКіМ Таїсія Ківшар зосередила увагу на тому, що органи законодавчої і виконавчої влади недооцінюють роль бібліотек у процесі державотворення, їхній вплив на формування світогляду громадян, на рівень інтелектуалізації суспільства, не завжди усвідомлюють завдання бібліотек як установ соціальної структури, інформаційних і культурних центрів, що сприяють збереженню і формуванню єдиного культурного та інформаційного простору України.

Доповідачка навела дані, які свідчать про негативні явища в бібліотечній галузі, зокрема згортання системи бібліотек, їх книжкових фондів тощо. Так, з 1990 по 1997 р. мережа публічних бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України скоротилася на 2567 од., з них дитячих - на 121. Лише за останній рік втрати цієї галузі становлять 1835 од., зокрема в сільській місцевості - 1599. Обсяг надходжень нових видань за останні п'ять років у

цілому скоротився втричі, а в дитячих та юнацьких бібліотеках - у п'ять разів. Тільки за 1997 р. фонди публічних бібліотек зменшилися на 5735,74 тис. прим. (81% - у сільських бібліотеках, понад 50% з чого становить література державною мовою).

Скорочення мережі має здійснюватися, на наш погляд, згідно з новими стандартами, котрих нема. Скільки і яких бібліотек потрібно місту, району, селу - це кожний регіон України повинен установити за допомогою соціологічних досліджень, вивчення громадської думки, читачьких запитів, аналізу соціальної інфраструктури.

Як коментар до чинного законодавства України прозвучав виступ м. н. с. НБУВ Надії Каліберди «Прийняття Закону «Про бібліотеки і бібліотечну справу». В Законі «Про інформацію» передбачено необхідність створення спеціальних інформаційних служб, що забезпечували б вільний доступ громадян і державних організацій до архівних, бібліотечних, музейних фондів. Бібліотеки, керуючися законодавством України, виступають гарантом прав читачів на відкритість, доступність, об'єктивність, повноту й точність інформації, законність її отримання і таємницю споживання, наголосила Н.Каліберда.

Місце в інформаційному просторі України Державної наукової медичної бібліотеки як провідного центру з питань бібліотечно-інформаційного забезпечення медичних кадрів, підготовки і видання бібліографічних покажчиків з медико-біологічної тематики, наукового та організаційно-методичного центру 998 медичних бібліотек країни висвітлила її директор, засл. працівник культури України Раїса Павленко.

Фонди ДНМБ становлять близько 1,5 млн. прим. на різних носіях інформації, довідково-пошуковий апарат до них дорівнює понад 10 млн. бібліографічних описів і 68 баз на CD-ROM - Бібліотеки Конгресу США, Micromedex (Великобританія) та видавництва «Springer» (Німеччина). Щорічно 41,5 тис. користувачів книгозбірні отримують приблизно 15 млн. необхідних інформаційних видань.

Про специфіку роботи бібліотеки для сліпих розповів директор Республіканської бібліотеки імені

М.І.Островського (Київ) Ю.Вишняков.

На секції «Сучасні інформаційно-бібліотечні технології» (керівники: к.т.н., заввідділом НБУВ Л.Костенко, заст. директора наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» О.Архипська) Л.Костенко спинився на проблемах формування електронних бібліотек в Україні; заступник генерального директора НПБУ В.Александров поінформував про розробку Державної програми автоматизації бібліотек країни. Її головна мета - створення організаційно-керівної, правової, фінансової, науково-методичної і технічної інфраструктури інформаційно-бібліотечної діяльності на основі сучасних комп'ютерних технологій та засобів телекомунікацій.

Учасники секції підкреслювали необхідність побудови БІС, яка забезпечила б інтеграцію інформаційно-бібліотечних ресурсів держави для задоволення інформаційних потреб установ та окремих користувачів. Однак у бібліотеках застосовуються, в основному, дешеві й несумісні програми і технічні засоби, не враховується наявність спільних комунікативних мереж. По суті, сьогодні вирішуються питання локальної автоматизації окремих технологічних процесів деяких бібліотек. Координувати процес інформатизації книгозбірень мають бібліотечні асоціації.

Плодотворно працювали секції «Соціологія та психологія бібліотечної справи» (керівник д.пед.н., проф., завкафедрою бібліотекознавства КДУКіМ, акад. Міжнародної академії інформатизації Ада Чачко) й «Історія книжкової та бібліотечної справи» (керівники: Таїсія Ківшар та Валентина Навроцька, заступник директора ДІБ).

Широкий спектр проблем розглянуто на секції «Бібліотечно-інформаційні ресурси та їх використання» (керівники: к.пед.н., проф., декан факультету бібліотекознавства та документознавства КДУКіМ Віра Загуменна; заступник директора ЦМБ ім. Лесі Українки м.Києва Н.Макуха; заввідділом НПБУ Н.Кочигіна).

На секції «Безперервна бібліотечно-інформаційна освіта» (керівники: к.і.н., проф. КДУКіМ Василь Бабич, к.пед.н., проф., завкафедрою бібліотечної справи Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв Ва-

лентина Скар) її учасники дійшли висновку про необхідність переходу на магістерську систему підготовки кадрів, затвердження номенклатури посад, котрі повинні займати лише фахівці з бібліотечною освітою, запровадження віддаленої форми навчання, хоча б для заочної освіти.

Змістовними виявилися секції бібліотек для дітей (керівники: заст. директора ДБУ для дітей О.Довгич; директор ЦМБ для дітей ім.Т.Г.Шевченка Н.Безручко); освітянських бібліотек (керівник - директор Центральної освітянської бібліотеки Павла Рогова); університетських бібліотек (керівник - директор наукової бібліотеки НУКМА Т.Ярошенко).

На базі ЦМБ ім.Лесі Українки під керівництвом її директора Людмили Ковальчук відбувся круглий стіл «Діяльність бібліотек Києва по залученню додаткових джерел фінансування». Були порушені питання про пошук шляхів залучення додаткових коштів населення для функціонування бібліотек, засоби введення платних послуг. Однак надмірне захоплення платними послугами призведе до повноцінного інформаційного обслуговування лише багатих, а основна маса читачів буде позбавлена елементарного доступу до інформації, що може спричинити інтелектуальну деградацію. Крім того, це порушує проголошені в Конституції права громадян України на вільний доступ до інформації.

У приміщенні Інформаційної служби США проходило відкрите засідання бібліотечного англомовного клубу УБА (ведуча Дана Ашер, США).

На першому засіданні «Бібліографічних студій», започаткованих НПБУ з ініціативи і під керівництвом зав. науково-бібліографічним відділом Валентини Патоки, з питань розвитку рекомендаційної бібліографії в Україні виступили В.Патока, доц. КДУКіМ В.Лутовінова, головний бібліограф НПБУ Валентина Кононенко. Про тенденції розвитку ДБО в науковій бібліотеці доповіла к.і.н. заввідділом НБУВ Тетяна Добко. Головний бібліограф цієї ж установи Ольга Василенко спинилася на аспектах «Статистичного аналізу як фактора вдосконалення довідково-бібліографічного обслуговування». Директор наукової бібліотеки Львівського державного аграрного

університету Любов Пинда підкреслила основні тенденції розвитку сільськогосподарської бібліографії Галичини.

В обговоренні названих питань взяли участь працівники публічних бібліотек Києва, а також д. філол. н., проф., с.н.с. Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України Ф.Погребенник.

На студійних заняттях відбулася презентація «Календаря знаменних і пам'ятних дат» (ведуча - головний бібліограф НПБУ М.Дроб'язко), котрий бібліотека готує з 1957 р.

Було прийнято рішення проводити заняття «Бібліографічних студій» двічі на рік на базі бібліотек різних систем і відомств.

Координатор Програми сприяння Парламенту України (Індіанський університет) Е.Валентайн виступила з повідомленням «Відкрите суспільство: достовірність урядової інформації»; Б.Ясинський (європейський відділ Бібліотеки Конгресу) розповів про україніку в цій бібліотеці; Д.Штогрин (Іллінойський університет, Урбана-Шампейн) висвітлив діяльність високошкільних бібліотек у США.

Про сучасні тенденції розвитку бібліотечної справи в Німеччині йшлося в доповіді директора бібліотеки Гете-Інституту в Києві Е.Мехтольд.

Зацікавив учасників конференції виступ координатора МФВ Лідії Гриви «Основні пріоритети Міжнародного фонду «Відродження» щодо підтримки бібліотечно-інформаційної діяльності в Україні». Адже не одна вітчизняна бібліотека вже відчула суттєву фінансову допомогу МФВ, отримавши за конкурсом гранти на придбання нової техніки, книжок, проведення семінарів, конференцій, випуск бібліографічних покажчиків тощо.

Відбулися презентації видань, проєктів: журналу «Бібліотечна планета» (НПБУ, головний редактор А.Корнієнко); брошури Робіна Т.Гарбора «Управління автоматизацією бібліотек» (ведуча - В.Пашкова); «Інформаційні продукти Книжкової палати України» (ведучий - д.т.н., проф., директор КПУ М.Сенченко); презентація Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки (ведуча - директор бібліотеки, чл.-кор. Академії будівництва України Г.Войцехівська).

У межах конференції проведено семінари: «Порівняльна типологія елек-

тронних бібліотечних систем» (ведучий - заступник директора КПУ О.Васильєв); «Історія автоматизації бібліотек США та стратегічне планування діяльності університетських бібліотек» (ведучий - проф. Каліфорнійського університету Роберт Хейз, Лос-Анжелес, США).

Прикро, що деякі доповідачі на цій і на конференції у НБУВ надмірно вживали модні іноземні слова, певно гадаючи, що цим підсилять науковість своїх виступів. Автор цих рядків не проти такого вживання там, де це конче потрібно. Проте українська мова настільки багата й соковита, що нею можна легко висловити будь-яку думку, будь-яке поняття. І, врешті-решт, слід не засмічувати державну мову, а берегти й розвивати її.

Учасники конференції прийняли рекомендації, спрямовані на поліпшення роботи бібліотек, на привернення більшої уваги владних структур, громадськості до їхніх проблем.

Василь Бабич,
к.і.н., професор КДУКіМ